

Kurumsal Yönetim Kavramının Genel Çerçevesi ve Türk Hukukundaki Yansımaları^(*)

General Framework of the Concept of Corporate Governance and Its Reflections on Turkish Law

Arş. Gör. **Mehmet Arif TUĞ^(**)**

Öz

Doksanlı yıllarda yaşanan ve dünya çapında etkiler doğuran şirket içi skandallar, halka açık anonim şirketlerin yönetiminde yeni anlayışların gelişmesine sebep olmuştur. Zira söz konusu türde şirketlerde meydana gelen olaylardan yalnızca ilgili şirket ve pay sahipleri değil; şirket çalışanları, alacaklılar, toplum ve devlet gibi diğer menfaat grupları da zarar görmektedir. Bu sebeple tüm dünyada şirket üst yönetimine ilişkin kurumsal yönetim başlığı altında birtakım ilkelerin tartışma ve düzenleme konusu olduğu görülmektedir. Konuya ilişkin olarak Türk hukukunda da Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu'nda hukuki çerçeve çizilmiştir. Ayrıca kurumsal yönetim ilkeleri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Bu çalışmada kurumsal yönetim kavramı, kurumsal yönetimin kökenleri ve Türk hukukunda yer alan konuya ilişkin düzenlemeler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler

Kurumsal Yönetim, Halka Açık Anonim Şirketler, Sermaye Piyasaları, Menfaat Grupları, Şeffaflık.

Abstract

In-company scandals, which happened during the nineties and had world-wide impacts, has caused development of new concepts in public companies' management. Because not only related company and its shareholders but also other stakeholder, such as company employees, creditors, society and state, are damaged due to incidents that happen in this kind of companies. Therefore, it has been seen that some principles about company senior management, entitled corporate governance, are subject to discussion and regulation all around the world. In Turkish law relating to this matter the legal frame has also been drawn in Turkish Commercial Law and Capital Market Law. Besides, the corporate governance principles have been regulated comprehensively by the Capital Markets Board of Turkey. In this study the concept of corporate governance, the origins of corporate governance and the regulations on the subject in Turkish law will be discussed.

Keywords

Corporate Governance, Public Companies, Capital Markets, Stakeholders, Transparency.

(*) Makalenin editörlüğe gönderildiği tarih: 07.08.2019. Birinci hakeme sevk tarihi: 07.08.2019. Raporun birinci hakemden dönüş tarihi: 16.08.2019. İkinci hakeme sevk tarihi: 07.08.2019. Raporun ikinci hakemden dönüş tarihi: 08.08.2019.

(**) Anadolu Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı,
E-Posta: mehmetariftug@anadolu.edu.tr,
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0003-2047-6033>.

1. GİRİŞ

Günümüzün gelişen ticari ve finansal ilişkileri sonucunda, ticaret ve finans alanlarının temel aktörü konumundaki anonim şirketlerin önemi giderek artmaktadır. Anonim şirketler yapmakta oldukları üretim, arz, ihracat vb. faaliyetler kapsamında ülke ekonomisi, yarattıkları istihdama bağlı olarak toplum ve yatırım araçları piyasasındaki etkinlikleri ile yatırımcılar açısından büyük önem arz etmektedir.

Sahip oldukları bu öneme binaen, anonim şirketlerin iyi yönetilmeleri gerekmektedir. Çünkü bu şirketlerin kötü yönetilmesi sonucu uğrayacakları zararlar sadece kendilerini ve ortaklarını değil, ülke ekonomisini, toplumu, sermaye piyasasını ve diğer anonim şirketleri olumsuz şekilde etkilemektedir. Hatta son yıllarda ekonomik faaliyetlerin küreselleşmesi sonucu birtakım şirketlerin iflasları, zarar açıklamaları gibi durumlar uluslararası piyasaları ve başka ülke ekonomilerini etkilemekte, dünya çapında sosyal olaylara sebebiyet verebilmektedir.

Anonim şirketlerin kötü yönetimi sonucu ortaya çıkabilecek durumlara örnek olarak, en bilineni olması sebebiyle *Enron* verilebilir. 2000 yılında *Fortune* dergisine göre ABD'nin en büyük on şirketinden biri olan *Enron*,¹ zararlarının aslen şirketin uzantısından ibaret olan başka oluşumlara² aktarılarak şirkete kârda olduğu görüntüsü verilmesi³ ve bu skandalın ortaya çıkması sonucu, ABD tarihinin en büyük altıncı iflasını⁴ gerçekleştirerek tarihe geçmiştir.⁵

Söz konusu şekilde şirketlerin kötü yönetimi ve bunun ortaya çıkardığı geniş çaplı etkiler sebebiyle, doksanlı yıllarda “Kurumsal Yönetim” (*Corporate Governance*) kavramı ortaya çıkmış ve birçok ülkede düzenlemelere konu olmuştur. Kurumsal yönetim, asıl olarak şirketlerin kötü yönetilmesini engellemeyi amaçlayan ve sadece hukuk değil, ekonomi, işletme, finans gibi birçok alanda tartışılan ve güncelliğini koruyan göreceli yeni ve geniş bir kavramdır. Ülkemizde de dünyadaki gelişmelere paralel olarak kurumsal yönetim, özellikle halka açık anonim şirketler alanında olmak üzere, çeşitli düzenlemelere konu olmuştur.

¹ Christine Mallin, *Corporate Governance*, New York, Oxford University Press, 2004, s. 2.

² Burada bahsedilen oluşumlar, “*special purpose entity*” olarak adlandırılan ve ana şirketin menfaatine dönük belirli bir amaç için kurulan şirket, fon vb. kuruluşlardır. Bknz. <https://www.investopedia.com/terms/s/spv.asp>, 30.07.2019.

³ Eric Banks, *Corporate Governance - Financial Responsibility, Controls and Ethics*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2004, s. 171 - 172.

⁴ <https://www.businessinsider.com/largest-bankruptcies-in-american-history-2011-11>, 30.07.2019.

⁵ H. Erdal Demir, *Sermaye Piyasası Kurulu'nun Anonim Şirketlerde Yönetim Kuruluna İlişkin Kurumsal Yönetim İlkeleri*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 13 - 16.

Bu çalışmada öncelikle kurumsal yönetimin tanımı üzerinde durulacak, ardından söz konusu kavramın teorik alt yapısı incelenecektir. Daha sonra kurumsal yönetimin ortaya çıkış sebepleri ve tarihsel gelişimi ortaya konulacak ve kavramın dayandığı temel esaslar üzerinden durulacaktır. Son olarak ülkemizde kurumsal yönetime ilişkin yapılan düzenlemeler incelenecektir.

2. KURUMSAL YÖNETİM KAVRAMI

Kurumsal yönetim, birçok sosyal bilim dalını ilgilendirdiği ve dünya genelinde sürekli olarak tartışılan bir husus olduğu için, söz konusu kavramın genel kabul gören bir tanımını ortaya koymak zordur. Tanımlayan kuruluşun veya kişilerin odak noktasına göre yapılan tanımlar farklılık arz etmektedir.⁶

Bir şirketin temel olarak yönetim çerçevesini şirket üst yönetimi (icra kurulu/genel müdür), yönetim kurulu ve pay sahipleri (*shareholders*) oluşturmaktadır. Bunun dışında diğer menfaat grupları⁷ (*stakeholders*) ve şirketin faaliyette bulunduğu çevre de bu yönetim ilişkilerine dahil edilebilir.⁸ Diğer menfaat grupları kavramının içine çalışanlar, kredi sağlayanlar, tedarikçiler, müşteriler ve devlet gibi birçok farklı kesim girmektedir.⁹

İcra kurulu (veya genel müdür) ile yönetim kurulu arasındaki ilişkiler bir şirketin üst düzey yönetimini ortaya koyar. Yönetimin esas olarak pay sahipleri ve şirketin menfaatlerinin esas alındığı bir anlayışa dayanması gerekir. Ayrıca diğer menfaat gruplarının çıkarları da göz önünde bulundurulmalıdır. İşte şirket üst düzey yönetimini oluşturan icra kurulu (veya genel müdür) ve yönetim kurulunun gerek kendileri için herhangi bir menfaat temin amacı olmaksızın şirketi kötü yönetmesi, gerekse de kendi menfaatlerini diğerlerinin önüne koymaları gibi durumlarda pay sahipleri ve şirket zarara uğramaktadır. Bunlar dışında şirkette meydana gelen sorunlar sebebiyle çalışanlar işsiz kalmakta, kredi sağlayanlar ve tedarikçilere yapılması gereken ödemeler yerine getirilememekte, müşteriler istedikleri hizmet ve ürünlere erişememekte, devletin vergi gelirlerinde kayıplar yaşanmakta ve ülke ekonomisi zarar görmektedir.¹⁰ Ayrıca ser-

⁶ Ali Alp/Saim Kılıç, *Kurumsal Yönetim - Nasıl Yönetilmeli*, İstanbul, Doğan Kitap, 2014, s. 23.

⁷ Bu grup İngilizce "*stakeholder*" olarak adlandırıldığından, dilimizdeki birçok eserde "paydaş" kelimesi ile ifade edilmektedir (örneğin; Alp/Kılıç, a.g.e.). Ancak "paydaş" kelimesinin, "pay sahibi" ifadesi ile aynı anlamda hukuk dilinde yaygın olarak kullanılması sebebiyle çalışmada "*stakeholder*" kelimesinin karşılığı olarak "diğer menfaat grupları" ifadesi kullanılacaktır. Bknz. benzer şekilde "menfaat sahipleri" teriminin kullanımı için, Demir, a.g.e., s. 6.

⁸ Demir, a.g.e., s. 6; Hasan Pulaşlı, *Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Model: Corporate Governance*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2003, s. 2 - 3.

⁹ Banks, a.g.e., s. 86; Demir, a.g.e., s. 6; Mallin, a.g.e., s. 44 - 47; Ali Paslı, *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi (Corporate Governance)*, İstanbul, Beta Basım, 2004, s. 143 - 144.

¹⁰ Mallin, a.g.e., s. 45 - 47.

maye piyasalarına olan güvenin azalması da başka bir olumsuz durum olarak zikredilebilir. Tüm bu sonuçların ortaya çıkması temelde şirket üst yönetiminin yapısı ve işleyişinden kaynaklanmaktadır. Üst yönetimin belirli ilkeler çerçevesinde düzenlenerek şirket, pay sahipleri ve diğer menfaat gruplarının korunması, kurumsal yönetim anlayışının hareket noktasını oluşturur. Bu sebeple kurumsal yönetim hususu esas olarak şirket üst yönetimi ile ilgilidir.¹¹

Şirket içinde gücün tek bir elde toplanması ve bu gücün denetlenmemesi durumu, son yıllarda ortaya çıkan birçok şirket iflasının nedeni olarak kabul edilmektedir.¹² Bu sebeple kurumsal yönetim kavramının temelinde yatan düşünce, şirket içerisindeki üst yönetim, yönetim kurulu ve pay sahipleri olarak sayılabileceğimiz güç odakları arasında bir güç dengesi oluşturmaktır.¹³ Güç dengesi oluşturulabilmesi için ise söz konusu üç unsur ve diğer menfaat grupları arasındaki ilişkilerin düzenlenerek bunların yetkilerinin belirlenmesi, kurallara bağlanması ve denetime tabi tutulması gerekmektedir.¹⁴ Böylece öncelikle pay sahiplerinin ve sonra da diğer menfaat gruplarının çıkarlarının gözetilmesi mümkün olur.¹⁵

Kurumsal yönetim anlayışının sağlanması amacını taşıyan düzenlemelerin yapılmasında şeffaflık, adil yönetim, sorumluluk ve hesap verilebilirlik ilkelerine göre hareket edilmelidir.¹⁶ Bu dört ilke kurumsal yönetim kavramının temelini oluşturur.

Bu bilgiler ışığında kurumsal yönetim “... şirket faaliyetleri yürütülürken; yönetim kurulu, üst yönetim, hissedarlar ve diğer paydaşlarla [diğer menfaat grupları] olan ilişkilerin, bunların rol ve sorumluluklarının şeffaflık, adillik, hesap verebilirlik ve sorumluluk ilkeleri esas alınarak en uygun şekilde tasarlandığı, yönetim ve denetim fonksiyonlarının birbirinden ayrıldığı, hissedarların çıkarları korunurken diğer paydaşların [diğer menfaat grupları] hak ve menfaatlerine de saygı gösterildiği, iyi şirket yönetimi biçimi...”¹⁷ şeklinde tanımlanabilir.

¹¹ Demir, a.g.e., s. 24; Ahmet Cemil Ünal, *Kurumsal Yönetimin Teorisi, İlkeleri ve Uygulamaya Yansımaları*, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, C. 1, S. 1, s. 408.

¹² Pulaşlı, a.g.e., s. 4.

¹³ Pulaşlı, a.g.e., s. 4 - 5.

¹⁴ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 36; İlhan Ege/Önder Ege, *Sermaye Piyasasında Yatırımcının Korunması*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 65; Tekin Memiş/Gökçen Turan, *Sermaye Piyasası Hukuku*, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 41.

¹⁵ Burak Sertoğlu, *Türk Ticaret Kanunu'ndaki İmtiyaz Sistemi ve Kurumsal Yönetim Açısından Değerlendirilmesi*, İstanbul Barosu Dergisi, 2014, C. 88 S. 1, s. 300.

¹⁶ Burak Adıgüzel, *Sermaye Piyasası Hukuku*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 72; Abdülkerim Daştan, *Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Kurumsal Muhasebe Etkileşimi*, Bankacılar Dergisi, 2010, S. 72, s. 5; Demir, a.g.e., s. 33; Ege/Ege, a.g.e., s. 66; Memiş/Turan, a.g.e., s. 40.

¹⁷ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 37.

3. KURUMSAL YÖNETİME İLİŞKİN TEORİLER

A. Vekalet (Agency) Teorisi

Vekalet teorisine göre, şirketin asli sahibi olan pay sahipleri ile söz konusu şirketin işlerini yürüten ve yine pay sahipleri tarafından seçilen yönetim kurulu arasındaki ilişki bir vekalet ilişkisidir.¹⁸ Yani pay sahipleri müvekkil, yönetim kurulu ise onların vekilidir. Aynı şey yönetim kurulu tarafından seçilen yöneticiler için de geçerlidir. Bu bakış açısının aynı zamanda pay sahipliği ile şirket yönetiminin neden birbirinden farklı olduğunu da ortaya koyduğu kabul edilmektedir.¹⁹

Bu vekalet ilişkisi, beraberinde birtakım sorunlar getirir. Her şeyden önce vekil kendi çıkarlarını müvekkilin menfaatlerinin önüne koyarak,²⁰ şirket kaynaklarını kendine aktarabilir.²¹ Yine aynı şekilde vekil, kendisine ait işlerde gösterdiği özeni, pay sahibi olmadığı için şirket yönetiminde göstermiyor olabilir.²² Müvekkile göre şirketin işleri ile ilgili olarak daha fazla bilgiye sahip olan vekil lehine gün geçtikçe artan bir bilgi asimetrisi ortaya çıkabilir.²³ Müvekkilin ve vekilin risk algıları farklılık gösterebilir.²⁴ Taraflar arasında ortaya çıkan vekalet ilişkisinden kaynaklanan bu tarz sorun örnekleri çoğaltılabilir.

Vekalet teorisine göre söz konusu sorunların önlenmesi ve giderilmesi için kurumsal yönetim mekanizmalarından faydalanılması gerekir.²⁵ Burada kurumsal yönetim kuralları ile varılmak istenen amaç; yöneticiler, yönetim kurulu ve pay sahipleri arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi ve böylece şirketin çalışmalarının düzgün bir şekilde yürütülmesidir.²⁶ Pay sahiplerinin beklentileri ile yöneticilerin davranışları arasında uyum sağlamaya yönelik düzenlemelerin yapılması gereklidir.²⁷ Bu amaca dönük olarak öngörülen çözüm önerilerinden bazıları

¹⁸ Ünal, a.g.m., s. 410.

¹⁹ Demir, a.g.e., s. 36 - 37; Ünal, a.g.m., s. 410; Bknz. genel kabul gören bu görüşün sadece ABD ve İngiltere için geçerli olduğu, dünya genelinde en yaygın şirket yapılanmasının aile şirketleri ve yönetimi kontrol eden pay sahiplerinin bulunduğu şirketler olduğu görüşü için, Mallin, a.g.e., s. 11 - 12.

²⁰ Demir, a.g.e., s. 38.

²¹ Ömer Faruk Yıldız, *Kurumsal Yönetim İlkelerinin 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde İncelenmesi ve BIST 30 Şirketlerinin Uyumluluğu*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2015, s. 11.

²² Alp/Kılıç, a.g.e., s. 40.

²³ Demir, a.g.e., s. 38; Ege/Ege, a.g.e., s. 18 - 20; Memiş/Turan, a.g.e., s. 34 - 35; Ünal, a.g.m., s. 411.

²⁴ Mallin, a.g.e., s. 11.

²⁵ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 40 - 41; Ünal, a.g.m., s. 412.

²⁶ Ünal, a.g.m., s. 414.

²⁷ Sibel Çelik, *Kurumsal Yönetim Uygulamaları ve Hisse Senedi Likiditesi: Borsa İstanbul Örneği*, Bankacılar Dergisi, 2014, S. 90, s. 70.

ise şu şekilde sıralanabilir; yönetim kurulunun tabi olduğu denetimin arttırılması, yöneticilerin yıl sonunda elde edilen kâra göre primle ödüllendirilmesi, pay sahiplerinin haklarının güçlendirilmesi, yönetici iş gücü piyasasının etkin hale getirilmesi ve benzeri.²⁸

B. Menfaat Sahipleri (Stakeholder) Teorisi

Vekalet teorisinin pay sahiplerini (*shareholders*) esas alan yaklaşımına karşıt olarak, menfaat sahipleri teorisi daha geniş bir menfaat grubunu (*stakeholders*) temel alır.²⁹ Teorinin dikkate aldığı diğer menfaat grupları arasında şirket çalışanları, müşteriler, kredi sağlayanlar, alacaklılar, tedarikçiler, devlet gibi kişiler sayılabilir.³⁰ Şirketin, amaçlarını belirlerken, diğer menfaat gruplarını da göz önünde bulundurması gerekir; zira bahsi geçen menfaat gruplarının temel özelliği, şirketin başarılı veya başarısız olmasından, pay sahiplerinden sonra etkilenebilecek gruplar olmalarıdır.³¹ Söz konusu teoriye göre; yönetimden kaynaklanan birçok sorunun sebebi, şirketin amaçları ortaya konulurken diğer menfaat gruplarının dikkate alınmamasıdır. Çözüm ise yönetimin, söz konusu grupların menfaatlerinin de dikkate alınacağı şekilde düzenlenmesidir.³²

Teori savunucuları bu tarz yönetime örnek olarak Almanya'daki şirketlerin yönetim yapılanmalarını göstermektedir.³³ Bilindiği üzere Almanya'da şirketlerde yönetim ikili bir yapıya sahiptir: Yönetim kurulu (*Vorstand*) ve denetleme kurulu (*Aufsichtsrat*). Kanun gereği (*Mitbestimmungsgesetz* [Yönetime Katılma Kanunu] §7/2) şirket çalışanları, sendika temsilcileri aracılığıyla denetleme kurulunda temsil edilme hakkına sahiptir.³⁴ Burada diğer menfaat gruplarından biri olan çalışanların yönetimde temsili söz konusudur.

C. Hizmetkarlık (Stewardship) Teorisi

Hizmetkarlık (temsil/yönetim - *stewardship*) teorisi, vekalet teorisinde kabul edilen yöneticilerin davranışları ve pay sahiplerinin beklentileri arasında bir uyumsuzluk olduğu fikrine karşı çıkar.³⁵ İlgili teoriye göre, şirket sahiplerinin amaçları ile yöneticilerin davranışları uyum içerisindedir; her ikisinin de amaç-

²⁸ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 41.

²⁹ Demir, a.g.e., s. 35 - 36; Mallin, a.g.e., s. 14.

³⁰ Ünal, a.g.m., s. 415.

³¹ Demir, a.g.e., s. 35 - 36; Yıldız, a.g.e., s. 14.

³² Demir, a.g.e., s. 35 - 36; Yıldız, a.g.e., s. 42.

³³ Mallin, a.g.e., s. 14.

³⁴ Banks, a.g.e., s. 90.

³⁵ Demir, a.g.e., s. 36.

ları aynıdır.³⁶ Yöneticilerin en iyi performansını ortaya koyacakları ve pay sahiplerini en iyi şekilde temsil edecekleri ön kabulü söz konusudur,³⁷ zira her başarı ile yöneticiler tatmin ve motive olurlar.³⁸ Bu ön kabulle hareket edildiğinde kurumsal yönetim kapsamında yapılacak düzenlemelerin hareket noktası, yöneticilerin motivasyonunun artırılması ve onların organizasyonda daha önemli hale getirilmeleridir.³⁹

4. KURUMSAL YÖNETİMİN TARİHİ GELİŞİMİ

A. Karşılaşılan Sorunlar

Kurumsal yönetim, 90'lı yıllarda İngiltere'de, daha sonra 2000'li yılların başında ABD'de yaygın şekilde patlak veren şirket skandalları sonucu önem kazanan bir kavramdır.⁴⁰ Arka arkaya gelen kimi zaman muhasebe hileleri, kimi zaman yöneticilerin kendilerine menfaat sağlamaları şeklinde ortaya çıkan skandallar sonucu birçok şirket batmış, çalışanlar işlerinden ve emeklilik birikimlerinden olmuş,⁴¹ yatırım piyasalarına olan güven derinden sarsılmıştır. Bu tarz skandallar sadece ABD ve İngiltere'de değil, başka birçok ülkede ortaya çıkmış; kişiler, toplum ve ekonomi üzerinde derin izler bırakmıştır. İngiltere'de *BCCI* ve *Polly Peck*, ABD'de *Enron* ve *WorldCom*, İsviçre'de *Swissair*, Almanya'da *Philipp Holzmann* şirketleri söz konusu duruma örnek olarak verilebilir.⁴²

Ortaya çıkan bu gibi durumların görünürdeki sebepleri farklı olsa da (muhasebe hileleri, gereğinden fazla risk alınması, kişilerin mal varlığına para geçirmesi vb.) temelde yatan sebep olarak şirketlerin yönetim süreçleri gösterilmiş ve kurumsal yönetim kavramı çözüm olarak ileri sürülmüştür.⁴³

B. Cadbury Raporu

Kurumsal yönetim kavramının uluslararası bir tartışma konusu haline gelme süreci, 1992 yılında Sir Adrian Cadbury başkanlığında, o sıralarda İngiltere'de yaşanan iflaslar ve buna bağlı olarak yatırımcılarda ortaya çıkan güvensizlik durumunun incelenmesi için kurulan komitenin yayımladığı, "Cadbury Ra-

³⁶ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 43.

³⁷ Demir, a.g.e., s. 36.

³⁸ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 43.

³⁹ Çelik, a.g.m., s. 70 - 71.

⁴⁰ Pulaşlı, a.g.e., s. 7.

⁴¹ www.businessinsider.com/10-years-later-what-happened-to-the-former-employees-of-enron-2011-12, 30.07.2019.

⁴² Alp/Kılıç, a.g.e., s. 49; Ege/Ege, a.g.e., s. 67; Pulaşlı, a.g.e., s. 8.

⁴³ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 49; Demir, a.g.e., s. 10.

poru”⁴⁴ ismi ile anılan belge ile başlamıştır.⁴⁵ Söz konusu çalışmada “En İyi Uygulama Kodu” (*Code of Best Practice*) ismi altında, yönetim kurulu, yöneticiler, raporlama ve kontrol hususlarında birtakım ilkeler kabul edilmiştir.⁴⁶

Raporun “En İyi Uygulama Kodu” başlığındaki yönetim kuruluna ilişkin bölüme göre; yönetim kurulunun düzenli olarak toplanması, şirket üzerinde tam ve etkili bir kontrole sahip olması ve yöneticileri denetlemesi gerekir. Şirketin başındaki kişilerin sorumluluklarının açık şekilde birbirinden ayrılması şarttır. Bu şekilde kimsenin tek başına karar alma gücünün olmadığı bir güç ve otorite dengesi sağlanır. Kurulda yeterli sayıda ve nitelikte icrada görevli (icracı) olmayan üye⁴⁷ (*non-executive directors*) bulunmalıdır. İcraçı olmayan yönetim kurulu üyeleri strateji, performans, kaynaklar gibi önemli konularda bağımsız düşünebilmelidir. Bunların çoğunluğu yönetimden bağımsız ve herhangi bir iş faaliyetinde bulunmayan kişilerden oluşmalıdır. İcraçı olmayan üyelerin seçimi için özel şartlar belirlenmeli ve süresi bitenlerin yeniden atanması otomatik olmamalıdır. Yöneticilerin sözleşmelerinin süresi üç yılı geçmemeli, bu kişilere ödenecek ücretlerle ilgili icracı olmayan yönetim kurulu üyelerinden oluşan bir komitenin görüşü alınmalıdır. Raporunda ayrıca yönetim kurulunun, denetçilerle objektif ve profesyonel bir ilişki içinde olması gerektiği, en az üç icracı olmayan üyeden oluşan ve kurulun otoritesi ile sorumluluklarının denetlendiği bir komite kurması gerektiği belirtilmiştir.

Rapor, kurumsal yönetim konusunun dünya çapında popülerlik kazanmasında büyük bir rol oynamış ve sadece İngiltere’de değil, birçok ülkede konuya ilişkin yapılan düzenlemelere esas teşkil etmiştir.⁴⁸

C. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri

İlk defa 1999 yılında oluşturulan OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri (*OECD Principles of Corporate Governance*) 2004 ve 2015 yılında gözden geçirilerek güncellenmiştir.⁴⁹ OECD, her ülkeye tam anlamıyla uyacak bir ku-

⁴⁴ Söz konusu raporun orijinal ismi, “*The Financial Aspects of Corporate Governance*”tır. Bknz. tam metin için, www.ecgi.org/codes/documents/cadbury.pdf, 30.07.2019.

⁴⁵ Demir, a.g.e., s. 10; Memiş/Turan, a.g.e., s. 39 dn. 59; Pulaşlı, a.g.e., s. 17; Ünal, a.g.m., s. 424.

⁴⁶ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 79.

⁴⁷ İcra görevli olmayan üye, şirketin olağan faaliyet ve işleyişine herhangi bir şekilde katılmayan üyedir. Bknz. Muzaffer Eroğlu, *Payları Borsada İşlem Gören Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yeni Sistem*, Legal Hukuk Dergisi, 2014, C. 12, S. 136, s. 53.

⁴⁸ Demir, a.g.e., s. 10; Mallin, a.g.e., s. 27.

⁴⁹ Ege/Ege, a.g.e., s. 66; Cafer Eminoğlu, *Türk Ticaret Kanunu’nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance)*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s. 12; OECD, *G20/OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri*, <https://bit.ly/2Zy3ehQ> (05.08.2019), 2016, s. 3 - 4.

rumsal yönetim kuralları bütününe olmadığı kabul etmekle birlikte, söz konusu belge ile iyi bir kurumsal yönetim anlayışının temel özelliklerinin neler olduğunu ortaya koymaya çalışmaktadır.⁵⁰ İlkeler kabul edilirken esas olarak İngiltere’de konu ile ilgili yapılan düzenlemelerden (Cadbury Raporu vb.) esinlenilmiş ve anlayış olarak vekalet teorisi kabul edilmiştir.⁵¹

İlkeler altı başlık halinde düzenlenmiştir:

- Etkin kurumsal yönetim çerçevesi için temellerin sağlanması
- Pay sahiplerinin hakları, adil muamele görmeleri ve temel ortaklık işlevleri
- Kurumsal yatırımcılar, pay senedi piyasaları ve diğer araçlar
- Kurumsal yönetimde menfaat sahiplerinin rolü
- Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık
- Yönetim kurulunun sorumlulukları

İlkelerin ilk bölümüne göre, hazırlanan kurumsal yönetim çerçevesi şeffaf ve adil piyasaların oluşumu ile kaynak dağılımında adaletin sağlanması amaçlarını gütmelidir. Oluşturulan çerçeve ile hukukun üstünlüğü hususu arasında uyum olmalı ve söz konusu çerçeve etkin denetim ve yaptırımlar ile desteklenmelidir.⁵² Pay sahiplerine ilişkin ikinci bölümde ise kurumsal yönetim düzenlemelerinin pay sahiplerini koruması ve haklarını kullanmalarını kolaylaştırması gerektiği belirtilmiştir. Haklarının ihlal edilmesi durumunda ise zararlarının telafisinin mümkün olması gerektiğinin altı çizilmiştir.⁵³ Üçüncü bölümde pay senedi piyasalarının, iyi bir kurumsal yönetime izin verecek şekilde düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁵⁴ Diğer menfaat sahiplerinin haklarının korunması ve bunlar ile şirket arasında iş birliğinin teşvik edilmesi hususları dördüncü bölümde yer almıştır.⁵⁵ Beşinci bölüme göre şirketin, ortaklık yapısı, performansı ve finansal durumu hakkında kamuya doğru ve zamanında açıklama yapması sağlanmalıdır.⁵⁶ Son bölümde ise yönetim kurulunun şirket gözetimi ve sorumluluğunun sağlanmasına ilişkin ilkelere yer verilmektedir.⁵⁷

⁵⁰ Daştan, a.g.m., s. 7; Mallin, a.g.e., s. 28.

⁵¹ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 88.

⁵² OECD, a.g.e., s. 13.

⁵³ OECD, a.g.e., s. 18.

⁵⁴ OECD, a.g.e., s. 31.

⁵⁵ OECD, a.g.e., s. 37.

⁵⁶ OECD, a.g.e., s. 41.

⁵⁷ OECD, a.g.e., s. 50.

Söz konusu ilkeler tavsiye niteliğindedir.⁵⁸ Asıl olarak halka açık anonim ortaklıklar dikkate alınarak hazırlanmış olmalarına rağmen belirtilen ilkeler, diğer tür şirketlere de (bünyelerine uygun olduğu ölçüde) uygulanma kabiliyetini haizdir.⁵⁹ Bu itibarla şirketlerin kamuya ait veya özel olması önemli değildir. Önemli olan husus, ilkelerle ortaya konan kurumsal yönetim çerçevesinin ilgili şirketlere, yapılarına uygun olduğu ölçüde uygulanmasıdır.

OECD'nin kurumsal yönetime ilişkin ilkeleri birçok ülkede yapılan düzenlemelere esas teşkil etmiş (örneğin; Yunanistan'da 1999, Çin'de 2001 yılında yapılmış olan kurumsal yönetimi sağlamaya dönük çalışmalar sonucu ortaya çıkan düzenlemeler); Dünya Bankası (*World Bank*) gibi uluslararası kuruluşların konuya ilişkin yaptıkları faaliyetlerinde etkisini hissettirmiştir.⁶⁰ Kurumsal Yönetim İlkeleri, ülkemizde Sermaye Piyasası Kurulu'nun (SPK) kurumsal yönetim ile ilgili yapmış olduğu düzenlemelerde dikkate aldığı hususlardandır.⁶¹

5. KURUMSAL YÖNETİMİN DAYANDIĞI TEMEL ESASLAR

A. Şeffaflık

Kurumsal yönetimin dayandığı temel esaslardan biri olan şeffaflık ilkesi, kamunun şirketin finansal durumu, performansı gibi önemli hususlarla ilgili olarak aydınlatılması noktasından hareket eder.⁶² SPK'nın mülga Seri: IV No: 54 Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ'inin⁶³ "Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri" başlığını taşıyan ek bölümde yapılan tanıma göre, "[ş]effaflık; ticari sır niteliğindeki ve henüz kamuya açıklanmamış bilgiler hariç olmak üzere, şirket ile ilgili finansal ve finansal olmayan bilgilerin, zamanında, doğru, eksiksiz, anlaşılabilir, yorumlanabilir, düşük maliyetle kolay erişilebilir bir şekilde kamuya duyurulması yaklaşımıdır".

Şeffaflık ilkesi sayesinde, yatırımcıların atacakları adımlar hakkında daha sağlıklı karar vermeleri sağlanır.⁶⁴ Ayrıca mevcut pay sahiplerinin haklarını kullanabilmeleri de bu ilkenin hakkıyla uygulanması sayesinde mümkün olur. Zamanında açıklanan, doğru bilgilere göre hareket eden yatırımcının zarar

⁵⁸ Eroğlu, a.g.m., s. 35 - 36.

⁵⁹ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 90.

⁶⁰ Demir, a.g.e., s. 11 - 12; Mallin, a.g.e., s. 29.

⁶¹ Demir, a.g.e., s. 11 - 12; Ege/Ege, a.g.e., s. 67; Eroğlu, a.g.m., s. 38 - 39; Yıldız, a.g.e., s. 32.

⁶² Paslı, a.g.e., s. 53.

⁶³ RG 11.10.2011, S. 28081 (II. Mükerrer).

⁶⁴ Adıgüzel, a.g.e., s. 109; Memiş/Turan, a.g.e., s. 33; Ünal, a.g.m., s. 418.

görme riski azalır. Şirket yönetimine olan güven artar.⁶⁵ Şeffaflık sadece pay sahiplerine ve potansiyel pay sahiplerine (yatırımcı) dönük bir ilke değildir. Diğer menfaat sahipleri de söz konusu ilke gereği önemli hususlarda kendilerini ilgilendiren bilgilere erişebilmelidir.⁶⁶ Onlar da bu sayede pozisyonlarını sağlıklı bir şekilde değerlendirerek kendileri için en uygun hareket tarzını tespit edebilirler. Şeffaflık ilkesi ayrıca şirketlerin kendilerine yatırımcı çekebilmeleri açısından da önem arz eder. Şeffaf yönetim anlayışına sahip bir şirketin yatırımcılar gözünde daha çekici hale geleceğini söylemek yanlış olmaz.⁶⁷ Yine oluşturulan şeffaf yönetim sayesinde, yöneticiler daha iyi denetlenebilir.⁶⁸

Bu ilke gereğince açıklanması gereken bilgiler, şirket hakkında önem arz eden hususlardır. Bir bilgi için bilinmesi halinde pay sahipleri, yatırımcılar ve diğer menfaat gruplarının hareket tarzının değişeceği söylenebiliyorsa, o bilgi önem arz eder ve bu sebeple söz konusu bilgi ilgililerin erişimine açılmalıdır.⁶⁹ Açıklanması gereken hususların sınırını ticari sır kavramı belirler.⁷⁰ Ayrıca söz konusu ilke uyarınca açıklanan bilgilerin kapsamlı, gerçeğe uygun ve anlaşılabilir açıklıkta olması gerekir.⁷¹

SPK'nın halihazırda yürürlükte bulunan II - 17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği⁷² (KYT) ve söz konusu düzenlemenin eki niteliğindeki "Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri"nde (KYİ) şeffaflık ilkesinin hayata geçirilmesine hizmet edecek birçok hüküm yer almaktadır.⁷³ Her şeyden önce KYİ'nin ikinci ana başlığı "Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık" ismini taşımaktadır. KYT md. 9'da düzenlenen ilişkili taraf işlemlerine ilişkin Kamu Aydınlatma Platformu'nda (KAP) duyuru yapma yükümlülüğü; KYİ md. 1.3.5'e göre pay sahiplerinin sorularının cevaplanmasının zorunlu olması ve KYİ md. 2.1'de yer alan kurumsal internet sitesi söz konusu düzenlemelere örnek gösterilebilir.

⁶⁵ Paslı, a.g.e., s. 53.

⁶⁶ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 59; Eminoğlu, a.g.e., s. 16; Yıldız, a.g.e., s. 18.

⁶⁷ Memiş/Turan, a.g.e., s. 33; Ünal, a.g.m., s. 418.

⁶⁸ Ünal, a.g.m., s. 419.

⁶⁹ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 59.

⁷⁰ Eminoğlu, a.g.e., s. 15.

⁷¹ Eminoğlu, a.g.e., s. 15; Paslı, a.g.e., s. 54.

⁷² RG 03.01.2014, S. 28871.

⁷³ Memiş/Turan, a.g.e., s. 35.

B. Adil Yönetim

Adil yönetim ilkesine göre, şirketler azınlık pay sahipleri dahil olmak üzere tüm pay sahiplerine eşit ve adil davranmalıdır.⁷⁴ Yine şirketler diğer menfaat grupları ile olan ilişkilerinde ve bunların kendi veya pay sahipleriyle aralarında ortaya çıkan çatışmalarda da dürüstlük kuralına uygun şekilde adil bir yaklaşım içinde bulunmalıdır.⁷⁵ Bu hususa yönelik olarak KYİ md. 3.1.5'e göre, menfaat grupları arasında ortaya çıkabilecek çıkar çatışmalarında, dengeli bir politika izlenmesi öngörülmüştür.

Adil yönetim ilkesi açısından söz konusu eşitlikten maksat, aynı konumda olanlar arasındaki eşitlik halidir.⁷⁶ Örneğin; imtiyazlı paya sahip olanlarla, olmayanların aynı muameleye tabi olması mümkün değildir. Ancak muhataplar, farklı gruplara dahil olsalar da onlara karşı şirket yönetimi tarafından dürüst ve adil bir şekilde davranılması her zaman esastır.

Bu ilke gereğince ayrıca içeriden bilgi alınması sebebiyle fırsat eşitliğine zarar verecek faaliyetlere izin verilmemesi, yönetici ve yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında çıkar çatışması çıkması durumunda bu hususun yönetim kuruluna önceden bildirilmesi gerekir.⁷⁷ Bu sebeple KYİ md. 1.3.6, söz konusu kişilerle şirket arasında ortaya çıkabilecek çıkar çatışmaları sebeplerinin genel kurulda ayrı bir gündem maddesi olarak gündeme alınmasını öngörürken; KYİ md. 1.3.7 ise içeriden bilgi alma imkânı olan kişilerin, genel kurula bilgi verilmesi amacıyla yönetim kurulunu bilgilendirmesi hususu düzenlenmiştir.

C. Sorumluluk

Sorumluluk ilkesi, "*şirket yönetiminin anonim şirket adına yaptığı tüm faaliyetlerinin mevzuata, esas sözleşmeye ve şirket içi düzenlemelere uygunluğu ve bunun denetlenmesi*" şeklinde tanımlanmaktadır.⁷⁸ Bu ilkeye göre; bir şirketin faaliyetleri hukuka, kendi düzenlemelerine ve bunların yanında toplumsal değerlere de uygun olmalıdır.⁷⁹ Özellikle toplumsal değerlere uygun olma, gün geçtikçe önemi artan bir husustur. Son yıllarda şirketlerden çevrenin korunması, gelir adaletsizliğinin giderilmesi, toplum sağlığı gibi konularla ilgilenmeleri, çeşitli sosyal sorumluluk projeleri yürütmeleri beklenir hale gelmiştir.⁸⁰ Bu hu-

⁷⁴ Çelik, a.g.m., s. 70; Memiş/Turan, a.g.e., s. 40 - 41.

⁷⁵ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 60; Paslı, a.g.e., s. 52.

⁷⁶ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 60.

⁷⁷ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 61; Paslı, a.g.e., s. 53.

⁷⁸ Mülga Seri: IV No: 54 Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ'in "Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri" başlıklı eki.

⁷⁹ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 62; Memiş/Turan, a.g.e., s. 40; Paslı, a.g.e., s. 57.

⁸⁰ Ünal, a.g.m., s. 422.

susta mevzuatta düzenlemeler mevcuttur. KYİ md. 3.5.2'ye göre; “[ş]irket, sosyal sorumluluklarına karşı duyarlı olur; çevreye, tüketiciye, kamu sağlığına ilişkin düzenlemeler ile etik kurallara uyar”.

D. Hesap Verebilirlik

Şirkette yönetim faaliyetinde bulunanlar, yönetime ilişkin almış oldukları kararlar ve bunların sonuçlarına ilişkin ilgililere hesap vermek zorundadır. Hesap verme yükümlülüğü ve hesap sorma yetkisi taraflara göre değişiklik gösterir. Örneğin; şirket yöneticileri yönetim kuruluna hesap vermek zorundadır. Buna karşın yönetim kurulu üyeleri de pay sahiplerine hesap verirler.⁸¹

Söz konusu ilke sayesinde şirket yönetimine dahil olanların beklenmedik veya yüksek risk taşıyan kararlar almalarının önüne geçilmiş olur.⁸² Ayrıca yine yöneticilerin kendi menfaatlerine yönelik girişimleri engellenir. Çünkü yönetici veya yönetim kurulu üyesi alacağı kararın ileride kendi sorumluluğunu doğurabileceğini öngörür. Bu şekilde pay sahipleri, şirket ve diğer menfaat sahipleri korunmuş olur.

Bu ilkenin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için, şirkette bulunan kişilerin yetki ve sorumlulukları net ve açık şekilde belirlenmeli; verilen yetkiye oranla ilgililer sorumlu tutulmalıdır.⁸³ Yine aynı şekilde iç denetim mekanizmalarının kurulması ve dış denetimin sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesi gerekir.⁸⁴

Hesap verebilirlik hususu ile ilgili düzenlemelere, KYİ md. 1.3.5'te yer alan pay sahiplerinin sorularının genel kurulda veya kapsamlı yahut gündeme ilişkin olmayan soruların yatırımcı ilişkileri tarafından cevaplandırılması örnek verilebilir.

6. TÜRK HUKUKUNDA KURUMSAL YÖNETİM

A. Türk Ticaret Kanunu'nda Yapılan Düzenlemeler

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) kurumsal yönetime ilişkin düzenleme md. 1529'da yer almaktadır. Söz konusu düzenlemeye göre; halka açık anonim şirketlerde kurumsal yönetim ilkeleri, bunlara ilişkin yönetim kurulunun yapacağı açıklamaların esasları ve şirketlerin söz konusu konu hakkında derecelendirme kural ve sonuçları SPK tarafından belirlenir (TTK md. 1529/1). SPK'nın uygun görüşünün alınması şartıyla, kamu kurum ve kuruluşlarının

⁸¹ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 61; Paslı, a.g.e., s. 56.

⁸² Ünal, a.g.m., s. 420.

⁸³ Eminoğlu, a.g.e., s. 19; Ünal, a.g.m., s. 421.

⁸⁴ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 61.

sadece kendi alanlarında geçerli olabilecek ve ayrıntıya ilişkin kurumsal yönetime yönelik düzenlemeler yapabilecekleri yine aynı madde ile düzenleme altına alınmıştır (TTK md. 1529/2).

TTK'nın bu düzenlemesinin kapsamına yalnızca halka açık anonim şirketler girmekte ve bu şirketlerle ilgili olarak kurumsal yönetime ilişkin ilkelerin belirlenmesinde SPK yetkili kılınmaktadır.⁸⁵ SPK, kurumsal yönetim ilkelerini, yönetim kurulunun konuya ilişkin yapacağı açıklamaya ilişkin esasları ve şirketlerin kurumsal yönetim bakımından derecelendirilme kural ve sonuçları olmak üzere üç konuda yetkilidir.⁸⁶ Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında ise konuya ilişkin olarak kamu kurum ve kuruluşlarının düzenlemeler yapabilecekleri belirtilmiş; ancak bu düzenlemelere ilişkin SPK'nın onayının alınması, düzenlemenin ilgili kurumun alanı ile sınırlı ve ayrıntılara ilişkin olmasının şart olduğu hüküm altına alınmıştır.

TTK'da kurumsal yönetime ilişkin yalnızca bu maddenin olduğunu söylemek yanlış olur. Zira TTK, kurumsal yönetim anlayışını gerçekleştirmeye yönelik birçok düzenlemeyi bünyesinde ihtiva etmektedir.⁸⁷ Bu düzenlemelere eşit işlem ilkesi (TTK md. 357), genel kurul ile yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri (TTK md. 408 ve 375), bağımsız dış denetim, yıllık faaliyet raporu (TTK md. 514), şirket internet sitesi (TTK md. 1524) örnekleri verilebilir.⁸⁸

B. Sermaye Piyasası Hukukunda Yapılan Düzenlemeler

a. Sermaye Piyasası Kanunu'nda Yapılan Düzenlemeler

Kurumsal yönetime ilişkin ikinci temel düzenleme, "Kurumsal yönetim ilkeleri" başlığını taşıyan 6362 sayılı Sermaye Piyasaları Kanunu (SerPK) md. 17'dir. Söz konusu düzenlemenin birinci fıkrasında SPK'ya halka açık anonim ortaklıklarda kurumsal yönetim ilkeleri ile kurumsal yönetim uyum raporlarının içeriğine, bu raporların yayınlanmasına, kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmelerine ve bağımsız yönetim kurulu üyeliklerine ilişkin usul ve esasların tespiti hususunda yetki verilmiştir. Ayrıca bu yetkinin şirketler arasında haksız rekabete sebep olmayacak şekilde, eşit koşullardaki şirketlere eşit kuralların uygulanması kuralına uygun şekilde kullanılması gerekir (SerPK md. 17/1).

⁸⁵ Mehmet Ali Aksoy, *Türk Kurumsal Yönetim Düzenlemeleri Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi - Prof. Dr. Oğuz Kürşat ÜNAL'a Armağan, 2013, C. 17, S. 1 - 2, s. 48; Memiş/Turan, a.g.e., s. 40 dn. 62 ve s. 105; Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, *Sermaye Piyasası Hukukunun Temel İlkeleri ve Gerekçeli Sermaye Piyasası Kanunu*, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 29.

⁸⁶ Aksoy, a.g.m., s. 48.

⁸⁷ Aksoy, a.g.m., s. 49; Eminoğlu, a.g.e., s. 65.

⁸⁸ Rauf Karasu, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Anonim Şirketlerde Kurumsal Yönetim ile İlgili Getirilen Yenilikler*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C. 4, S. 2, s. 38 - 57.

Düzenlemenin ikinci fıkrasında ise SPK'nın payları borsada işlem gören şirketlerle ilgili olarak kurumsal yönetim ilkelerinin bir kısmının veya tamamının uygulanmasını zorunlu kılabileceği hüküm altına alınmıştır. Uyum zorunluluğunun yerine getirilmemesi durumunda SPK'nın re'sen uyumun sağlanması için kararlar alabileceği, uyum zorunluluğuna aykırılık sebebiyle ortaya çıkan hukuka aykırılığın tespiti ve iptali için dava açabileceği, mahkemeden ihtiyari tedbir isteyebileceği belirtilmiştir (SerPK md. 17/2). Burada dikkat edilmesi gereken nokta SPK'nın halka açık tüm anonim şirketler hakkında kurumsal yönetim ilkeleri belirleme yetkisinin olmasına rağmen (SerPK md. 17/1), belirlediği bu ilkelere uyum zorunluluğunu yalnızca payları borsada işlem gören halka açık anonim şirketler için getirebilmesi ve uyum zorunluluğuna ilişkin yaptırımları bunlar hakkında uygulayabilmesidir.⁸⁹ Ancak SerPK md. 16/2 hükmünün varlığı karşısında söz konusu ayırımın öneminin az olduğu söylenebilir. Zira ilgili fıkra göre; halka açık anonim şirketler, bu statülerini kazanmalarından itibaren en geç iki yıl içerisinde paylarının borsada işlem görmesi için gerekli başvuruyu yapmak zorundadır.

SerPK md. 17/2 hükmü eleştiriye açıktır. Özellikle SPK'ya uyum zorunluluğunun sağlanması amacıyla dönük re'sen karar alabilme yetkisi verilirken, aynı zamanda yine aynı amaçla mahkemeye başvurma hakkı da verilmektedir. Re'sen karar alabilme yetkisinin varlığı halinde neden aynı sebeple ayrıca mahkemeye başvuru yetkisinin düzenlenmiş olduğu sorusunun cevabı belli değildir. Ayrıca şirket ve kurumlara yönelik bu şekilde sınırlanmamış ve ucu açık bir yetkinin SPK'ya verilmiş olması, ilgili şirketlerin hukuki güvenliğini zedeler niteliktedir. Bu gerekçelerle kurumsal yönetim ilkelerine uyma zorunluluğuna aykırılık halinde SPK'ya yalnızca mahkemeye başvuru yetkisinin tanınması yerinde olurdu.

SerPK md. 36 ve 73'ün yaptığı göndermeler sebebiyle, SerPK md. 17/1 ve 2 hükümleri sermaye piyasası kurumları, borsalar, piyasa işleticileri ve teşkilatlanmış diğer pazar yerleri hakkında da uygulama alanı bulur. Bu sebeple söz konusu kurumlara ilişkin kurumsal yönetim ilkelerini belirleme, belirlediği ilkelere zorunlu tutma ve uyma zorunluluğuna aykırılık haline ilişkin ikinci fıkrada yer alan yetkiler SPK'ya aittir.⁹⁰

SerPK md. 17/3'te ilişkili taraf işlemleri ile ilgili bir düzenleme mevcuttur. İlişkili taraf işlemleri ve ilişkili taraf kavramları Kamu Gözetimi ve Muhasebe Standartları Kurumu (KGK) tarafından hazırlanan Türkiye Muhasebe Standart-

⁸⁹ Aksoy, a.g.m., s. 52; Memiş/Turan, a.g.e., s. 105 - 106; Tekinalp/Çamoğlu, a.g.e., s. 29.

⁹⁰ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 113.

ları (TMS) kapsamında yer alan “İlişkili Taraf Açıklamaları” başlıklı TMS 24’te⁹¹ tanımlanmıştır.⁹² Tanıma göre ilişkili taraf, “[f]inansal tablolarını hazırlayan işletmeyle ... ilişkili olan kişi veya işletmedir” (TMS 24 §9). Tanımın devamında hangi durumda işletme ile gerçek kişilerin veya başka işletmelerin ilişkili sayılacakları belirtilmiştir. Yine aynı TMS 24’te ilişkili taraf işlemleri ise, “[r]aporlayan işletme ile ilişkili bir taraf arasında kaynakların, hizmetlerin ya da yükümlülüklerin, bir bedel karşılığı olup olmadığına bakılmaksızın transferidir” şeklinde tanımlanmıştır (TMS 24 §9).

TMS’de yapılan tanımdaki niteliği haiz bir ilişkili taraf ile halka açık anonim ortaklık arasında bir işlem gerçekleştirilmeden önce, söz konusu işlemin esaslarının ortaya konduğu bir yönetim kurulu kararı alınması şarttır (SerPK md. 17/3). Konu ile ilgili alınan kararların uygulanabilmesi için bağımsız⁹³ yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunun onayı gerekir. Bağımsız yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunun işlemleri onaylamaması durumunda, ilgili işleme ilişkin kamuya duyuru ve bilgilendirme yapılır. Daha sonra söz konusu işlem genel kurulun onayına sunulur. Yapılacak oylamada ilişkili taraf niteliğine sahip pay sahipleri oy kullanamaz. Ayrıca toplantı nisabı aranmaz ve katılanların basit çoğunluğu ile karar alınır (SerPK md. 17/3).

SerPK’da “kurumsal yönetim” ibaresinin geçtiği bir madde hükmü daha bulunmaktadır. 2013 yılında bir telekomünikasyon şirketinin ortakları arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar sonucu genel kurulun toplanamaması ve buna bağlı olarak yönetim kurulunun seçilememesi durumunun ortaya çıkması üzerine, 6495 sayılı Kanunu’nun 57. maddesi ile SerPK md. 128’in birinci fıkrasına (k) bendi eklenmiştir.⁹⁴ Değişiklik ile SPK’ya, belirli durumların varlığı halinde halka açık anonim ortaklıkların yönetim kuruluna re’sen üye atama yetkisi verilmiştir. Düzenlemeye göre SPK tarafından re’sen atanacak üyelerin, yine SPK’nın çıkarmış olduğu kurumsal yönetim ilkelerinde belirtilen bağımsızlık kriterlerini taşıması gerekir.

TTK’da olduğu gibi, bahsedilen hükümler dışında SerPK’da kurumsal yönetim anlayışına hizmet eden birçok madde olduğu söylenebilir. Örneğin; şeffaflık ilkesinin etkisinin görüldüğü izahnamelere ilişkin hükümler (SerPK md. 4 ve devamı), şirketlerin gerçek durumlarının bilinmesi amacıyla konulan örtülü kazanç aktarımı yasağına ilişkin hüküm (SerPK md. 21).

⁹¹ Bknz. TMS 24 için, <https://bit.ly/2YJkCie>, 05.08.2019.

⁹² KYT ve KYI’de ilişkili taraf işlemleri ve ilişkili taraf kavramları TMS’de verilen tanıma gönderme yapılarak tanımlanmaktadır. Bknz. KYT md. 3/1 - g ve ğ.

⁹³ Bağımsız yönetim kurulu üyesi kavramı KYI md. 4.3.6’da belirtilmiştir. Söz konusu düzenlemede belirlenen on adet kriterin hepsini taşıyan yönetim kurulu üyesi, bağımsız olarak kabul edilir.

⁹⁴ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 112.

b. Kurumsal Yönetim Tebliği

II - 17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği (KYT), SPK'nın kurumsal yönetime ilişkin olarak çıkarmış olduğu üçüncü tebliğdir.⁹⁵ “Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri” (KYİ) ise Tebliğ'in eki niteliğindedir.

Söz konusu düzenlemenin uygulama kapsamının belirlenmesi açısından ikili bir ayırım yapmak gerekir. Buna göre; Tebliğ'in ilk bölümünün (ilkeler dışında kalan bölüm) uygulama alanına istisnalar hariç olmak üzere tüm halka açık ortaklıklar girmektedir. Bu sonuca uygulama kapsamının istisnalarının belirtildiği KYT md. 1/3 ve 4'ten ulaşılabılır. Söz konusu hükümlerde açık bir şekilde payları borsada işlem görmeyen halka açık anonim ortaklıkların, tebliğin ilişkili taraf işlemlerine, yatırımcı ilişkileri bölümüne ve teminat, rehin, ipotek ve kefaletlere ilişkin maddelere tabi olmadığı belirtilmiştir. Düzenlemenin mefhum-ı muhalifinden bu istisnalar hariç olmak üzere, Tebliğ'in diğer hükümlerinin tüm halka açık anonim şirketler için uygulanacağı söylenebilir.⁹⁶

Buna karşın KYT'nin ikinci kısmını oluşturan, KYİ bölümü hükümleri, KYT md. 1/2 gereği, esas olarak payları borsada işlem gören anonim şirketler hakkında uygulanır. Bu durum, ilgili hükümde payları borsada işlem görmeyen, payları Ulusal Pazar, İkinci Ulusal Pazar veya Kurumsal Ürünler Pazarı⁹⁷ dışındaki diğer platformlarda işlem gören ve dışarıda yerleşik sayılan⁹⁸ ortaklıkların, Tebliğ'in ikinci kısmını oluşturan kurumsal yönetim ilkelerine tabi olmadıklarının belirtilmesinden anlaşılmaktadır.

KYT md. 5/1'de uyulması zorunlu kurumsal yönetim ilkeleri sayılmıştır. Bu düzenleme ile Tebliğ'in ikinci bölümündeki 97 adet ilkedeki 24 tanesi için uygulama zorunluluğu getirilmiş bulunmaktadır. Söz konusu 24 ilkedeki ise 20

⁹⁵ Önceki iki tebliğ, Seri: IV No: 54 ve Seri: IV No: 56 (RG 30.12.2011, S. 28158) idi. Ayrıca bunlardan önce SPK'nın 2003 yılında yayımlamış olduğu tebliğ niteliğinde olmayan, “Kurumsal Yönetim İlkeleri” başlığına sahip bir düzenlemesi mevcuttu. Bknz. <http://www.spk.gov.tr/Duyuru/Goster/20111104/1>, 05.08.2019.

⁹⁶ Bknz. tebliğin kapsamına payları borsada işlem gören halka açık anonim şirketlerin girdiği görüşü için, Eroğlu, a.g.m., s. 42.

⁹⁷ Söz konusu üç pazar, Borsa İstanbul bünyesinde yer alan beş piyasadan biri olan pay piyasasına ait işlemlerin gerçekleştirildiği pazarlardan idi. Ancak Borsa İstanbul Kotasyon Yönergesi'nde yapılan ve 14.07.2015 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikler ile pay piyasası kapsamında yer alan piyasalar yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda KYT md. 1/2'de yer alan Ulusal Pazar, İkinci Ulusal Pazar ve Kurumsal Ürünler Pazarı ibarelerini; Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Kolektif Yatırım Ürünleri ve Yapılandırılmış Ürünler Pazarı olarak değerlendirmek gerekir. Bknz. <https://bit.ly/2T4f6pe>, 05.08.2019.

⁹⁸ Dışarıda yerleşik sayılan ortaklık terimi 07.08.1989 tarihli 89/14391 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar'a (RG 11.08.1989, S. 20249) göre belirlenecektir. Söz konusu kararda yer alan md. 2/1 - c'ye göre dışarıda yerleşik kişiler ibaresi, Türkiye'de yerleşik sayılmayan gerçek ve tüzel kişileri ifade etmektedir.

tanesi yönetim kuruluna ilişkin ilkelerdir. Uyulması zorunlu olmayan ilkelerin “uygula ya da açıkla” esasına tabi olduğu anlaşılmaktadır.⁹⁹ Gerçekten de KYT md. 8/1’e göre yıllık faaliyet raporlarında, tebliğ ekinde yer alan kurumsal yönetim ilkelerine uyulup, uyulmadığının belirtilmesi; uyulmuyorsa bunun gerekli bir şekilde açıklanması gerektiği düzenlenmiştir.

Tebliğ, zorunlu ilkelerin uygulanması açısından, payları borsada işlem gören anonim şirketlerin üç gruba ayrılacağını belirtmiştir (KYT md. 5/2). Gruplandırma ortaklıkların sistemik önemlerine göre piyasa değerleri ve fiili dolaşımdaki payların piyasa değerlerine göre yapılır. Tebliğ’e göre; birinci grup, piyasa değerinin ortalaması 3 milyar TL’nin ve fiili dolaşımdaki paylarının piyasa değerinin ortalaması 750 milyon TL’nin üzerinde olan; ikinci grup, birinci gruba girmeyen şirketlerden, piyasa değerinin ortalaması 1 milyar TL’nin ve fiili dolaşımdaki paylarının piyasa değerinin ortalaması 250 milyon TL’nin üzerinde olan; üçüncü grup, ilk iki gruba dahil olmayan ve payları Borsa İstanbul bünyesindeki Ulusal Pazar, İkincil Ulusal Pazar ve Kurumsal Ürünler Pazarı’nda işlem gören şirketlerden oluşur. Söz konusu gruplarda yer alan şirketler yıl başında SPK tarafından ilan edilmektedir.¹⁰⁰ 10.01.2019 tarihli 2019/2 sayılı SPK Bülteni’ne göre, birinci grupta 41, ikinci grupta 47 şirket bulunmaktadır.¹⁰¹

Söz konusu sınıflandırma bağlamında, Tebliğ’de ilkelerin uygulanması bakımından çeşitli istisnalar veya farklılaştırmalar öngörülmüştür. Örneğin; KYT md. 5/5’e göre, bağımsız yönetim kurulu üyesinin atanmasına ilişkin KYİ md. 4.3.7’nin üçüncü fıkrası üçüncü grupta yer alan ortaklıklar için uygulanmaz.

Zorunlu ilkelere uyulmaması durumunda yapılacaklar, KYT md. 7’de düzenlenmiştir. Hükme göre; SPK uyumun sağlanması için re’sen her türlü kararı almaya ve işlemi yapmaya yetkilidir. Yine SPK, uyum zorunluluğunun yerine getirilmesi amacı ile mahkemelerde ihtiyari tedbir talep etme ve dava açma yetkilerine sahiptir. Bunların dışında uyulması gereken ilkelere aykırılık arz eden hallerde, yeterli sayıda yönetim kurulu üyesine sahip olunmasına rağmen yönetim kurulunun veya genel kurulun aykırılıkları ortadan kaldıracak kararlar almaması veya işlemler yapmaması durumunda SPK, şirkete 30 günlük bir süre verir. Süre sonunda aykırılıklar giderilmezse SPK, gerekli işlemlerin yapılması için gerekli sayıda ve bağımsızlık kriterlerini sağlayan bağımsız üyeyi re’sen atar. Yeni yönetim kurulu, zorunlu ilkelere uyumun sağlanması için gerekli esas sözleşme değişikliklerini yapma yetkisine haizdir (KYT md. 7/3).

⁹⁹ Demir, a.g.e., s. 42; Ege/Ege, a.g.e., s. 67; Eroğlu, a.g.m., s. 45.

¹⁰⁰ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 119.

¹⁰¹ <http://www.spk.gov.tr/Bulten/Goster?year=2019&no=2>, 06.08.2019.

İlişkili taraf işlemlerinin düzenlendiği KYT md. 9, esas olarak SerPK md. 17/3'ün birçok ayrıntı ile genişletilmiş halinden ibarettir. Aynı esas noktaları içerdiği için, konu ile ilgili “Sermaye Piyasası Kanunu’nda Yapılan Düzenlemeler” başlığındaki ilişkili taraf işlemlerine ilişkin açıklamalar geçerlidir.

KYT md. 11’e göre; şirketler, bünyelerinde yatırımcılarla iletişimin gerçekleştirilmesi amacıyla bir yatırımcı ilişkileri bölümü oluşturmak zorundadır. Bu bölüm yapmış olduğu çalışma ve faaliyetlerle ilgili olarak yönetim kuruluna yılda en az bir kez rapor sunacaktır (KYT md. 11/1). Ancak söz konusu bölümün görevleri, kamuya duyurulması şartıyla, başka bölümler tarafından da yerine getirilebilir (KYT md. 11/2).

Şirketler ile onların bağlı şirketlerinin üçüncü kişiler lehine teminat, rehin, ipotek veya kefalet veremeyecekleri KYT md. 12’de düzenlenmiştir. Hükme göre; şirketler ve bunların bağlı şirketleri, kendi tüzel kişilikleri, finansal tablolarında tam konsolidasyon kapsamına dahil ettikleri şirketler, olağan ticari faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla üçüncü kişiler lehine vermiş oldukları teminat, rehin, ipotek ve kefaletler dışında, diğer üçüncü kişiler lehine söz konusu yükümlülüklerin altına giremezler.

Ancak her durumda olağan ticari faaliyetlerin yürütülmesi amacıyla diğer üçüncü kişiler lehine verilecek teminat, rehin, ipotek ve kefalet için alınacak yönetim kurulu kararını, kurulun bağımsız üyelerinin çoğunluğunun onaylaması gerekir. Bağımsız yönetim üyelerinin çoğunluğu ilgili işlemleri onaylamazsa, üyelerin muhalefet gerekçesi KAP’ta açıklanır (KYT md. 12/3).

c. SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri

KYT’nin eki niteliğinde olan ve bünyesinde 97 adet ilke barındıran Kurumsal Yönetim İlkeleri, “Pay Sahipleri”, “Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık”, “Menfaat Sahipleri” ve “Yönetim Kurulu” başlıklarından oluşmaktadır. 24 tane uyulması zorunlu olan ilkeden dört tanesi genel kurula, geri kalan 20 tanesi ise yönetim kuruluna ilişkindir. Bu durum yönetim kurulunun örgütleniş şeklinin, kurumsal yönetim açısından oldukça önemli olduğunu göstermektedir.¹⁰²

SPK, kurumsal yönetim ilkelerini belirlerken esas olarak Kıta Avrupası modelini benimsemiştir.¹⁰³ Kıta Avrupası modelinde pay sahipleri yanında diğer menfaat gruplarının çıkarları da korunmaktadır.¹⁰⁴ İlkelerde “Menfaat Sahipleri” başlığı altında yapılan düzenlemeler söz konusu duruma kanıt olarak gösterilebilir.¹⁰⁵

¹⁰² Aksoy, a.g.m., s. 47.

¹⁰³ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 117.

¹⁰⁴ Banks, a.g.e., s. 84; Demir, a.g.e., s. 5 - 6.

¹⁰⁵ Alp/Kılıç, a.g.e., s. 117.

İlkelere ilişkin bu genel bilgilendirmelerden sonra, uyulması zorunlu ilkelere genel hatlarına değinilecektir. Çalışmanın kapsamı sebebiyle tüm ilkeler teker teker incelenmeyecektir.

Genel kurula ilişkin uyulması zorunlu ilkeler esas olarak kontrol eden pay sahipliği yapısının yaygın olduğu ülkemizde, genel kurulun etkinliğinin artırılarak, azınlık pay sahiplerinin korunmasını amaçlamaktadır.¹⁰⁶ Bu ilkelerin ilki olan KYİ md. 1.3.1, genel kurul toplantısına çağrı ve paydaşlara duyurulacak bilgilere ilişkindir. Söz konusu düzenleme TTK'ya göre pay sahiplerini daha koruyucu nitelikte olup, genel kurul toplantılarına ilişkin SerPK md. 29 hükmüne paralel bir düzenleme içermektedir.¹⁰⁷ İlgili düzenlemeye göre; genel kurul toplantısından en az üç hafta önce¹⁰⁸ şirketin internet sitesinde ve KAP'ta TTK md. 437'de pay sahiplerinin incelemesine sunulacak belgeler¹⁰⁹ ve mevzuata göre yapılması gereken açıklamalar yanında ilkede beş bent halinde sayılan hususların dikkat çekecek şekilde duyurulması gerekir. Düzenlemede sayılan hususlar şunlardır:

- Toplam pay sayısı ve oy hakkı ile imtiyazlı paylara ilişkin bilgiler
- Şirket yönetim ve faaliyetleri ile ilgili olarak gerçekleşen veya gerçekleşecek önemli değişiklikler
- Yönetim kurulunda ortaya çıkan değişiklikler
- Pay sahiplerinin gündeme madde eklenmesine ilişkin taleplerin ret edilmesi durumunda, söz konusu talepler ve ret gerekçeleri
- Esas sözleşme değişikliğinin söz konusu olduğu durumda, konuya ilişkin yönetim kurulu kararı ile değişikliklerin eski ve yeni şekilleri.¹¹⁰

Uyulması zorunlu bir diğer ilke olan KYİ md. 1.3.5'e göre; genel kurul toplantısında, toplantı başkanı gündem maddelerini tarafsız, ayrıntılı, açık ve anlaşılabilir bir şekilde açıklamak, paydaşlara eşit şartlar altında açıklama yapma ve soru sorma imkânı tanımak, ticari sır niteliği taşıyan hususlar dışında soruların tüm soruların cevaplandırılmasını sağlamak zorundadır.¹¹¹ Soru, eğer gündeme alakalı değilse veya hemen cevaplanamayacak kadar kapsamlı ise en geç 15 gün

¹⁰⁶ Eroğlu, a.g.m., s. 46 - 47.

¹⁰⁷ Eroğlu, a.g.m., s. 47.

¹⁰⁸ TTK md. 437/1'de bu süre on beş gün, SerPK md. 29/1'de üç hafta olarak belirlenmiştir.

¹⁰⁹ TTK md. 437'de sayılan belgeler; yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu ile kâr dağıtım önerisi, denetleme raporları, finansal tablolar ve konsolide finansal tablolardır.

¹¹⁰ Eminoğlu, a.g.e., s. 38 - 39.

¹¹¹ Eroğlu, a.g.m., s. 49.

içerisinde yatırımcı ilişkileri bölümü tarafından yazılı olarak cevaplandırılır. Genel kurulda sorulan tüm sorular ve bunlara verilen cevaplar 30 gün içinde şirketin internet sitesinden yayınlanır.

Pay sahiplerinin ve şirketin menfaatlerinin korunmasına yönelik olan KYİ md. 1.3.6'ya göre; yönetim kontrolünü elinde bulunduran pay sahiplerinin, yönetim kurulu üyelerinin, idari sorumluluğu bulunan yöneticilerin ve bunların eş ve ikinci dereceye kadar akrabaları ile şirket arasında bir çıkar çatışması çıkmasına sebebiyet verebilecek bir işlem veya hususun genel kurulda ayrı bir gündem maddesi olarak gündeme alınması gerekir.

KYİ md. 1.3.9'da, varlık ve hizmet alımı benzeri ile yükümlülük transferi işlemlerinde, işlem tutarının şirket varlık toplamına, hasılat tutarına ya da şirket değerine olan oranının; varlık ve hizmet satışı benzeri işlemlerde, işlem tutarının şirket varlık toplamına, hasılat tutarına ya da şirket değerine olan oranının %10'dan fazla olması durumunda ilgili işlemler için alınan yönetim kurulu kararının icra edilebilmesi için bağımsız yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunun onayı gerektiği, eğer bağımsız üyelerin çoğunluğunun onayı yoksa KAP'ta duyuru yapılarak söz konusu işlemin genel kurula sunulması öngörülmüştür. Ayrıca yine aynı hükme göre; yönetim kurulunda bağımsız üyelerin çoğunluğu onay verse bile, ilgili işleme ilişkin karar oy birliği ile alınmamış ise yönetim kurulu kararının ve muhalefet şerhinin KAP'ta duyurulması gerekir.¹¹²

Yönetim kuruluna ilişkin uyulması zorunlu ilk ilke KYİ md. 4.2.6'dır. Söz konusu ilkeye göre; yönetim kurulu başkanı ile icra kurulu başkanının (veya genel müdürün) aynı kişi olması halinde, bu durumun gerekçelendirilerek KAP'ta açıklanması gerekir.¹¹³ Zorunlu olan bu ilkeden çıkarılacak sonuç bir kişinin hem icra hem de yönetim kurulu başkanı olabileceği, ancak yönetim kurulunun icra organlarından ayrılmasının kurumsal yönetim anlayışına daha uygun olması sebebiyle yönetim kurulu başkanlığı ile icra kurulu başkanlığının farklı kişilerde olmasının istendiğidir.¹¹⁴

KYİ md. 4.3.1 ve devamı yönetim kurulunun yapısına ilişkindir. Öncelikle yönetim kurulunun üye sayısı beşten az olamaz (KYİ md. 4.3.1). Beş sayısı zorunlu komitelerin oluşturulabilmesi için gereken asgari sayıdır.¹¹⁵ KYİ md. 4.3.2'ye göre; yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunun icrada görevli olmayan üyeler olması gerekir. Bu sayede yönetim kurulunun gözetim görevini daha

¹¹² Alp/Kılıç, a.g.e., s. 118.

¹¹³ Eminoğlu, a.g.e., s. 51.

¹¹⁴ Eroğlu, a.g.m., s. 53.

¹¹⁵ Eroğlu, a.g.m., s. 52.

sağlıklı bir şekilde yerine getirebileceği söylenebilir.¹¹⁶ İcrada görevli olmayan üyelerin içerisinde bağımsız üyelerin bulunması gerekir ve bağımsız üyelerin sayısı toplam üye sayısının üçte birinden az olamaz¹¹⁷ (KYİ md. 4.3.2, 4.3.3 ve 4.3.4). Bağımsız üye sayısı en az iki ve bu üyelerin görev süresi en fazla üç yıl olabilir. Ancak tekrar seçilmeleri mümkündür (KYİ md. 4.3.5).

Bir yönetim kurulu üyesinin bağımsız üye olarak kabul edilebilmesi için, KYİ md. 4.3.6'da on bent halinde sayılan kriterlerin hepsine haiz olması gerekir. Bağımsız adayların nasıl seçileceği ise KYİ md. 4.3.7'de belirlenmiştir. Buna göre; aday gösterme komitesinin vereceği rapora göre yönetim kurulu bağımsız üye aday listesini hazırlar. Daha sonra bu listeyi komitenin raporu ve kendi kararı ile genel kurul toplantısından en az 60 gün önce SPK'ya gönderir. SPK liste hakkında 30 gün içinde olumsuz görüş bildirebilir.¹¹⁸ Olumsuz görüş alan adaylar, aday listesinden çıkartılır.

KYİ md. 4.5.1 ve devamında yönetim kurulu bünyesinde kurulması öngörülen komisyonlar düzenlenmiştir. “Denetimden Sorumlu Komite”, “Riskin Erken Saptanması Komitesi”, “Kurumsal Yönetim Komitesi”, “Aday Gösterme Komitesi” ve “Ücret Komitesi” adları altında beş tane komitenin kurulması gerekir (KYİ md. 4.5.1). Ancak yine aynı ilkeye göre; ücret ve aday gösterme komitesinin kurulamaması halinde, bu komitelerin görevleri kurumsal yönetim komitesi tarafından yerine getirilir. Komitelerin kimlerden oluşacağına ve çalışma esasları gibi hususlar hakkında yönetim kurulu karar verir.

Söz konusu komiteler en az iki üyeden oluşur. İki üyeden oluşması halinde komite üyelerinin her ikisinin; ikiden fazla üyeden oluşması halinde ise komite üyelerinin çoğunluğunun icrada görevli olmayan yönetim kurulu üyelerinden seçilmesi gerekir. Komite başkanlarının bağımsız yönetim kurulu üyelerinden olması şarttır. Farklı olarak denetimden sorumlu komitenin tüm üyelerinin bağımsız üyeler olması gerekmektedir (KYİ md. 4.5.3). İcra kurulu başkanı (veya genel müdür) söz konusu komitelerin üyesi olamaz. Söz konusu komitelerin görevlerinin neler olacağı, KYİ'de gösterilmiştir.

Uyulması zorunlu son iki ilke olan KYİ md. 4.6.2 ve 4.6.3, yönetim kurulu üyeleri ile idari sorumluluğu olan yöneticilere sağlanan mali haklara ilişkindir. Yönetim kurulu üyelerine ve idari sorumluluğu olan yöneticiler için uygulanan ücretlendirme esasları yazılı hale getirilerek genel kurulda pay sahiplerinin bilgisine sunulmalıdır

¹¹⁶ Eroğlu, a.g.m., s. 52 - 53.

¹¹⁷ KYT md. 6/1'e göre; Tebliğ uyarınca belirlenen üçüncü gruptaki şirketler için bu oran uygulanmaz. Bunlarda bağımsız üye sayısının iki olması yeterlidir.

¹¹⁸ KYT md. 5/5 gereği, aday listesinin SPK'ya gönderilmesi ve SPK'nın aday listesine olumsuz görüş bildirme yetkisi sadece birinci grupta yer alan şirketler için söz konusudur.

(KYİ md. 4.6.2). Yönetim kurulu üyelerinin ücretlerinin TTK md. 408 gereği genel kurul tarafından belirlenmesi karşısında, söz konusu ilkenin üst yöneticiler açısından önem arz edeceği söylenebilir.¹¹⁹ Bağımsız üyelerin ücretleri hususunda ise kâr payı, pay opsiyonu veya şirketin performansına göre değişkenlik gösteren ödeme şekillerinin kullanılamayacağı hüküm altına alınmıştır (KYİ md. 4.6.3). Böylece ilgili üyelerin ücret baskısı altında kalmalarının önüne geçilmiş olacaktır.¹²⁰

7. SONUÇ

1990'lar ve 2000'lerde meydana gelen şirket skandalları ve bunların sonucu olarak ortaya çıkan zararları önlemek amacıyla geliştirilen kurumsal yönetim kavramı, günümüzde de güncelliğini korumaktadır. OECD ve Dünya Bankası gibi birçok uluslararası kuruluşun konuya ilişkin yapmış oldukları çalışmaların yanında ülkelerin kurumsal yönetim düzenlemelerini hayata geçirmeleri bu durumun bir belirtisi olarak gösterilebilir.

Şeffaflık, adil yönetim, sorumluluk ve hesap verebilirlik ilkeleri üzerine kurulmuş olan kurumsal yönetim, şirket yönetiminin düzenlenerek pay sahipleri yanında diğer menfaat sahipleri olan çalışanlar, kredi sağlayanlar, tedarikçiler, devlet ve müşteriler gibi çeşitli grupların çıkarlarının korunması amacını güder.

Ortaya çıkan sorunların genellikle şirket üst yönetiminden kaynaklanması sebebiyle, kurumsal yönetimin temel hareket noktasını şirket üst yönetimini oluşturan yönetim kurulu ve icra kurulu (veya genel müdürler) ile bunların yetki, sorumluluk ve ilişkilerinin düzenlenmesi oluşturur.

Ülkemizde de dünyadaki genel eğilime uygun olarak, kurumsal yönetim hususu düzenlemelere konu olmuştur. Günümüzde yürürlükte olan düzenlemeler TTK, SPK ve KYT'dir. Bu düzenlemelerde esas alınan şirket türü halka açık anonim şirketlerdir. TTK ve SPK'da yapılan düzenlemeler konu ile ilgili kanuni çerçeveyi çizer. Buna karşın KYT ve onun eki niteliğindeki KYİ, konuya ilişkin olarak birçok ayrıntılı düzenleme getirmektedir. Öngörülen düzenlemeler daha çok yönetim kurulunun işleyiş ve yapısına ilişkindir. Bu ise kurumsal yönetim olgusunda, şirket üst yönetiminin oldukça önemli bir yere sahip olduğu anlayışını yansıtmaktadır.

Ülkemizde ve dünyada artan ekonomik ve finansal ilişkilerin bir sonucu olarak, kurumsal yönetim anlayışının güncelliğini koruyacağını ve yakın gelecekte de önemli bir konu olarak zihinleri meşgul edeceğinin söylenmesi yanlış olmaz. Nitekim konu üzerinde yapılan çalışmaların, uluslararası ve ulusal düzenlemelerin sayılarının gün geçtikçe artması bu düşüncüyü destekler niteliktedir.

¹¹⁹ Eroğlu, a.g.m., s. 60.

¹²⁰ Eroğlu, a.g.m., s. 61.

KAYNAKÇA

- Burak Adıgüzel, *Sermaye Piyasası Hukuku*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017.
- Mehmet Ali Aksoy, *Türk Kurumsal Yönetim Düzenlemeleri Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi - Prof. Dr. Oğuz Kürşat ÜNAL'a Armağan, 2013, C. 17, S. 1 - 2, s. 45 - 76.
- Ali Alp/Saim Kılıç, *Kurumsal Yönetim - Nasıl Yönetilmeli*, İstanbul, Doğan Kitap, 2014.
- Eric Banks, *Corporate Governance - Financial Responsibility, Controls and Ethics*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2004.
- Sibel Çelik, *Kurumsal Yönetim Uygulamaları ve Hisse Senedi Likiditesi: Borsa İstanbul Örneği*, Bankacılar Dergisi, 2014, S. 90, s. 68 - 82.
- Abdülkerim Daştan, *Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Kurumsal Muhasebe Etkileşimi*, Bankacılar Dergisi, 2010, S. 72, s. 3 - 18.
- H. Erdal Demir, *Sermaye Piyasası Kurulu'nun Anonim Şirketlerde Yönetim Kuruluna İlişkin Kurumsal Yönetim İlkeleri*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013.
- İlhan Ege/Önder Ege, *Sermaye Piyasasında Yatırımcının Korunması*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Cafer Eminoğlu, *Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim (Corporate Governance)*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014.
- Muzaffer Eroğlu, *Payları Borsada İşlem Gören Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim İlkelerine İlişkin Yeni Sistem*, Legal Hukuk Dergisi, 2014, C. 12, S. 136, s. 31 - 71.
- Rauf Karasu, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Anonim Şirketlerde Kurumsal Yönetim ile İlgili Getirilen Yenilikler*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C. 4, S. 2, s. 33 - 60.
- Christine Mallin, *Corporate Governance*, New York, Oxford University Press, 2004.
- Tekin Memiş/Gökçen Turan, *Sermaye Piyasası Hukuku*, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016.
- OECD, *G20/OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri*, <https://bit.ly/2Zy3ehQ> (05.08.2019), 2016.
- Ali Paslı, *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi (Corporate Governance)*, İstanbul, Beta Basım, 2004.
- Hasan Pulaşlı, *Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Model: Corporate Governance*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2003.
- Burak Sertoğlu, *Türk Ticaret Kanunu'ndaki İmtiyaz Sistemi ve Kurumsal Yönetim Açısından Değerlendirilmesi*, İstanbul Barosu Dergisi, 2014, C. 88 S. 1, s. 283 - 313.
- Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, *Sermaye Piyasası Hukukunun Temel İlkeleri ve Gerekeçeli Sermaye Piyasası Kanunu*, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.

Ahmet Cemil Ünal, *Kurumsal Yönetimin Teorisi, İlkeleri ve Uygulamaya Yansıması*, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, C. 1, S. 1, s. 403 - 441.

Ömer Faruk Yıldız, 2015, *Kurumsal Yönetim İlkelerinin 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde İncelenmesi ve BIST 30 Şirketlerinin Uyumluluğu*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

İnternet Kaynakları

<https://bit.ly/2T4f6pe>, 05.08.2019.

www.businessinsider.com/10-years-later-what-happened-to-the-former-employees-of-enron-2011-12, 30.07.2019.

<https://www.businessinsider.com/largest-bankruptcies-in-american-history-2011-11>, 30.07.2019.

www.ecgi.org/codes/documents/cadbury.pdf, 30.07.2019.

<https://www.investopedia.com/terms/s/spv.asp>, 30.07.2019.

<http://www.spk.gov.tr/Bulten/Goster?year=2019&no=2>, 06.08.2019.

<http://www.spk.gov.tr/Duyuru/Goster/20111104/1>, 05.08.2019.